

A BOTANIKUS KERT SZEREPE A BIOLÓGIAI SOKFÉLESÉG MEGŐRZÉSÉBEN

KÓSA GÉZA

Védett és veszélyeztetett növények szaporítása és visszatelepítése módszereinek kidolgozása

A XXI. században tovább romlott az eredeti növénytakaró túlélésének lehetősége. Mind a termőhelyek csökkenése, mind a biodiverzitás szegényedése komoly veszélyt jelent vi-

4. olvasmány

A visszatelepítés mint a fajmegőrzés egyik módszere

A legutóbbi ilyen visszatelepítési akcióink keretében például Bátorligeten 270 tő európai zergeboglárt (*Trollius europaeus*), a Fényi erdőben 5 tő magyar kökörcsint (*Pulsatilla pratensis* ssp. *hungarica*) és 6 tő magyar nőszirmot (*Iris aphylla* ssp. *hungarica*) telepítettünk vissza. Ugyancsak eredeti termőhelyre került vissza a botanikus kerti szaporításból a Naszályon 20 tő leánykökörcsin (*Pulsatilla grandis*, l. fénykép), 26 tő szürke harangcsillag (*Asyneuma canescens*) és 15 tő fehéres csüdfű (*Astragalus vesicarius* ssp. *albicans*). Fontos és több lépcsős elszaporítási és visszatelepítési munka a Rád határában lévő Bükkös-hegyen kihelyezett 60 tő tátorján (*Crambe tataria*). Több hullámban telepítettünk vissza a botanikus kertben kidolgozott metódus alapján elszaporított védett növényeket a Bélkőre, a Bükkben.

A kiválasztott növények populációit a botanikus kertben továbbra is fenntartjuk, biztonsági tartalékként.

lágméretekben, de idehaza is. Az MTA Botanikus Kertjében a lehetőségeinket kihasználva bekapcsolódtunk a védett és veszélyeztetett, drámaian csökkenő populációjú növényfajok élőhelyen kívüli szaporításába, és visszatelepítésük megszervezésébe.

Mivel ezek a ritka növényfajok sohasem voltak természetbe véve, külön-külön fel kellett tártani szaporodásbiológiai jellegzetességeiket és kidolgozni a szaporítás technológiáját. Ez a sokszor, a növények jellege miatt nem könnyű feladat sok alternatív kísérleti megoldáson át vezet el addig, hogy a megőrzésre és a visszatelepítésre is alkalmas egyedszámot elérjük. Az elmúlt években mintegy 40 taxonnal végeztünk ilyen munkákat, kitapasztalva a generatív és vegetatív szaporítás lehetőségeit, hogy ezáltal az eredeti populációkat nem károsítva hozzunk létre új növényeket a megcélzott taxonok fennmaradása érdekében.

Zöldfelület gazdálkodás – új fajok szükségesek a klímaváltozás miatt

Az országnak nagy erőfeszítéseket kell tenni, hogy a **klíma prognosztizált szárazodásával** beálló változások során is megőrizze, illetve növelje zöldfelületeit (erdő, közpark, kert stb.). Ennek érdekében tudományosan átgondolt növényi introdukciókra kell sort keríteni. Ezeknek a honosításoknak fő műhelyei a botanikus kertek. Nemzetközi kapcsolatrendszerünk és terepexpedícióink során a botanikus kert tudományos élőnövény gyűjteményét állandóan fejlesztjük.

A csereanyagként vagy terep utakon gyűjtött generatív és vegetatív szaporítóanyagokból az erre kialakított telepeinken új növényeket állítunk elő. A négy gyűjteményrész összesített adatai alapján évi 4–5000 tétellel dolgozunk. Főként a bodzafélék (*Caprifoliaceae*), rózsafélék (*Rosaceae*), juharfafélék (*Aceraceae*) és olajfafélék (*Oleaceae*) családjain belül jelentkeztek perspektívikus növények. Az illető növény eredeti termőhelyének, elterjedésének, ökológiai igényeinek megfelelően csoportosítjuk a munkákat és dolgozunk ki a sikeres nevelés körülményeit. A módszer kidolgozása során fontos rögzíteni a szaporítás, vetés időpontját, a természetű berendezést, a szaporító közeget, talajt. Az introdukció folyamán a növények fejlődéséről folyamatos adatgyűjtést végzünk.

A vácrátóti kert extrém környezeti viszonyait figyelembe véve (kevés csapadék, tápanyagszegény homoktalaj, magas pH) az itt sikeres növények az ország területének túlnyomó részén eredményesen természetbe kerülhetnek. Így a megfelelő növekedési erély, jó kondíciót mutató, inváziós szempontból veszélytelennek mutakozó taxonokat népszerűsítjük és a faiskolai **termesztésbe** ajánljuk.

Összegzés

- Élőhely-, faj-rehabilitáció: számos védett, veszélyeztetett növényfaj szaporításának és visszatelepítésének módszerét dolgozták ki a Botanikus Kert munkatársai.
- Klímaváltozás hatása: új fajok bevezetése, tudományos igényű tesztelése a klímaváltozás következtében kialakuló zöldfelület gazdálkodás nehézségeinek kezelésére.